

Климаттық белдеулер мен табиғат зоналары

Ауа массасы — үлкен көлемді ауа қабаты, температурасы мен ылғалдылығы бойынша біртекті.

Ауа райы — атмосфераның белгілі бір жердегі және уақыттағы жағдайы (температура, қысым, ылғал, жел, жауын-шашын).

Антарктикалық белдеу — ең суық климаттық белдеу, мұз жамылғысы басым, Антарктида аумағын қамтиды.

Арктикалық белдеу — Солтүстік Мұзды мұхит маңындағы ең суық климаттық белдеу, көпжылдық мұз басқан аймақтар тән.

Атмосфера — Жерді қоршап тұрған газ қабаты, тіршіліктің және климаттың қалыптасуына әсер етеді.

Атмосфералық қысым — ауа массасының жер бетіне түсіретін күші.

Атмосфералық фронт — әртүрлі ауа массаларының түйісу аймағы.

Биіктік белдеулік — биіктік артқан сайын климат, өсімдік және топырақтың өзгеруі.

Биом — кең ауқымды табиғи аймақ, онда ұқсас климат, өсімдік және жануарлар әлемі қалыптасқан (мысалы, тайга, шөл, саванна).

Географиялық белдеулер — Жер бетінің экватордан полюстерге дейінгі аймақтық табиғи айырмашылықтарға қарай бөлінуі.

Гумидті климат — ылғалы жеткілікті, өсімдік жақсы өсетін климат түрі (мысалы, орманды аймақтарда).

Дала зонасы — шөптесін өсімдіктер басым табиғи аймақ, жауын-шашын орташа, құрғақ континенттік климат тән.

Дефляция — желдің жер бетіндегі ұсақ топырақ бөлшектерін ұшырып әкетуі.

Еуразияның климаттық белдеулері — экваторлықтан полярлыққа дейінгі барлық климаттық белдеулер кездесетін материк.

Жауын-шашын — атмосферадан түсетін су түрлері (жаңбыр, қар, бұршақ, шық).

Жел — ауаның бір жерден екінші жерге бағытталған қозғалысы.

Жел бағыты — ауаның соғу бағыты, компас бойынша анықталады.

Жел жылдамдығы — ауаның қозғалыс жылдамдығы, анемометрмен өлшенеді.

Зона (табиғи) — климат, өсімдік, топырақ және жануарлар дүниесімен ерекшеленетін кең географиялық аймақ.

Зоналық заңдылық — табиғи құбылыстардың ендік бойынша реттеліп таралуы.

Изобара — бірдей ауа қысымы бар нүктелерді қосатын карта сызығы.

Изотерма — бірдей температурасы бар нүктелерді қосатын сызық.

Изогиета — жауын-шашын мөлшері бірдей нүктелерді қосатын сызық.

Климат — белгілі бір аймақтағы ауа райының көпжылдық орташа көрсеткіші.

Климаттық белдеу — күн сәулесінің түсу бұрышы мен ауа массаларының таралуына байланысты жер бетінің аймақтық бөлігі.

Континенттік климат — құрлықтың ішкі бөлігінде орналасқан, температура айырмасы үлкен, ылғал аз климат.

Күн радиациясы — Күннен Жерге түсетін жылу мен жарық энергиясы.

Муссон — жыл мезгілдеріне байланысты бағытын өзгертетін жел (жазда теңізден құрлыққа, қыста құрлықтан теңізге соғады).

Мұхиттық климат — мұхит маңында орналасқан аймақтарға тән, ылғалы мол, температура айырмасы аз климат түрі.

Нивальды белдеу — биік тауларда мәңгі қар мен мұз жататын табиғи белдеу.

Орман зонасы — ылғалы мол, өсімдіктері қалың, топырағы қышқыл және құнарлы аймақ (мысалы, тайга).

Орманды дала — орман және дала өсімдіктері аралас өсетін табиғи аймақ.

Озон қабаты — атмосфераның жоғарғы бөлігіндегі, Күннің ультракүлгін сәулесінен қорғайтын қабат.

Полярлық белдеу — ең суық климаттық аймақ, мұздықтар мен көпжылдық тоң басым.

Планетарлық айналым — атмосфераның жаһандық қозғалыс жүйесі (пассаттар, батыс желдері, муссондар).

Рельефтің климатқа әсері — жер бедерінің биіктігі мен пішіні климат элементтеріне әсер етеді (мысалы, таулар жауын-шашын мөлшерін өзгертеді).

Радиациялық баланс — күн радиациясы мен жерден шыққан жылудың айырмасы.

Саванна — тропиктік аймақтағы шөптесін және сирек ағашты табиғи зона.

Солтүстік қоңыржай белдеу — Қазақстанның көп бөлігі кіретін, маусымдық айырмашылығы айқын климаттық аймақ.

Субэкваторлық белдеу — экваторлық пен тропиктік белдеулер арасындағы ылғалы маусым бойынша бөлінетін аймақ.

Субтропиктік белдеу — жылы және салыстырмалы құрғақ климат, қыс жылы, жаз ыстық.

Тайга — қылқан жапырақты ормандар таралған табиғи зона (Еуразияның солтүстігі).

Табиғат зонасы — климат, өсімдік, топырақ және жануарлар дүниесінің үйлесімділігімен ерекшеленетін географиялық аймақ.

Тұрақты желдер — планетаның айналым жүйесіне байланысты үнемі бір бағытта соғатын желдер (пассат, батыс желдері).

Тропиктік белдеу — экватор мен қоңыржай белдеу арасында орналасқан ыстық, құрғақ климаттық аймақ.

Фронт (ауа фронты) — әртүрлі температура мен ылғалдылықтағы ауа массаларының түйісу аймағы.

Шөл — ылғалы аз, өсімдік сирек өсетін табиғи аймақ (мысалы, Қызылқұм, Мойынқұм).

Шөлейт — шөл мен дала арасындағы өтпелі табиғи зона.

Экваторлық белдеу — жыл бойы ыстық әрі ылғалы мол климаттық аймақ.

Экологиялық тепе-теңдік — табиғи жүйелердің өздігінен тұрақты жағдайда болуы.

Қоңыржай белдеу — орта ендіктердегі климаттық белдеу, маусымдық температура айырмасы үлкен, жауын-шашын орташа.

Құрғақ климат — жауын-шашын аз, булану жоғары болатын климат түрі.

Қар сызығы — биік таудағы мәңгі қар мен мұз басталатын шекара.